

УДК 339.9.02-049.5

С. Сарбаш

### СУЧАСНЕ ГЛОБАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ: ВИКЛИКИ, ЗАГРОЗИ, ПЕРСПЕКТИВИ БЕЗПЕКОВОГО РОЗВИТКУ

*У роботі досліджено прояви посилення геополітичної напруженості та гео економічних ризиків, які підтверджуються загостренням протиріч та ескалацією конфліктів, що стали домінуючими ознаками складного безпекового ландшафту сучасного світового господарства. Визначено, що уповільнення темпів економічного зростання, регіональні асиметрії, соціальна поляризація на тлі послаблення інститутів влади тільки посилює нестабільність та підвищує невизначеність глобального середовища. Соціальна та економічна нерівність поглиблює подальшу стратифікацію та напругу у суспільстві, створює підґрунтя для розгортання конфліктів у майбутньому. Визначено, що після 2022 року посилюється вплив нових процесів та трендів, що формують сучасне глобальне безпекове середовище, в якому спостерігається ескалація насильства та конфліктів, зростання військових витрат. Глобальне зростання військових витрат посилюється їх збільшенням на регіональному рівні (окрім Африки). Технологічний розвиток у поєднанні зі збільшенням воєнних витрат, які здійснюють країни, посилює ризик нової гонки озброєнь, що досягне планетарних масштабів.*

*Лідерські позиції у світі як за рівнем технологічного розвитку, так і за рівнем військових витрат займають США та Китай, між якими спостерігається поглиблення протиріч не тільки гео економічного, а й геополітичного характеру. Поглиблення міждержавного технологічного суперництва на тлі стрімкого розвитку штучного інтелекту та будь яка ескалація конфліктів збільшує нові ризики та має негативні наслідки для розвитку економічної активності, динаміки товарних ринків. Забезпечення сталого розвитку та довгострокової економічної стабільності особливо залежить від інвестицій в технології, інфраструктуру та людський капітал.*

*Соціальна поляризація, нерівність стали потужним фактором ризику для глобального розвитку. Нестабільність і слабкість держав посилює соціальні заворушення та антиурядові протести. Розширення доступу населення до публічних послуг, покращення взаємодії із державними інституціями впливатимуть на соціальну згуртованість. Відчуження та недовіра до влади у поєднанні із іншими факторами, що формують безпекове середовище, актуалізують потреби підвищення якості та ефективності витрат на безпеку, а також на боротьбу із фінансуванням тероризму.*

**Ключові слова:** *конфлікти, глобальне безпекове середовище, воєнні витрати, безпека, гео економічні та геополітичні ризики, технологічний розвиток, асиметричність, війна.*

DOI 10.34079/2226-2822-2024-14-27-127-136

Посилення геополітичної напруженості та гео економічних ризиків, загострення протиріч та ескалація конфліктів стали домінуючими ознаками сучасного глобального середовища. Тривале уповільнення темпів економічного зростання, складна мережа регіональних диспропорцій, з якими зіткнулись всі країни світу, ускладнення галузевих проблем тільки посилюють турбулентність та невизначеність (World Bank, 2024). У свою чергу, непередбачуваність глобального середовища на тлі глобальних трансформацій створюють нові виклики міжнародній економічній політиці (Ackroyd and Marsden, 2006).

Сучасні мегатренди впливають на ризики економічної безпеки (Eagar, Boulton and Demuyttenaere, 2014). Вибір політики підвищення стійкості в адаптації до сучасних мегатрендів відбувається шляхом елімінування вразливостей і зміцнення спроможностей, чому сприяє завчасна ідентифікація наявних та потенційних загроз (Булатова, Панченко та Іващенко, 2023). Посилення ризиковості сучасного глобального середовища актуалізувала сучасні наукові дослідження геополітичних та гео економічних ризиків, нових напрямів конфліктів.

У попередніх дослідженнях доведено (Сарбаш, 2022), що сучасні глобальні трансформації (економічні та культурно-ідеологічні) не тільки пов'язані із формуванням єдиної інтегрованої глобальної системи, під їх впливом відбувається зміна структури міжнародних економічних відносин. Посилення ескалації насильства після 2022 року актуалізує аналіз нових процесів та трендів, що формують сучасне глобальне безпекове середовище в умовах зростання конфліктів у світовому господарстві, що визначає мету роботи.

Несприятливі геополітичні події (терористичні атаки 9 вересня 2001 року, війна в Україні, ескалація конфлікту на Близькому Сході та інші) формують максимальні показники індексу геополітичного ризику і мають негативний вплив на економічні показники (падіння інвестиційної активності, зайнятості, курсами акцій, зростання цін на нафту тощо). Індекс геополітичного ризику (рис.1) відображає автоматизований текстовий пошук електронних статей із 10 газет, пов'язаних із несприятливими геополітичними подіями в кожній газеті за кожен місяць.

Індекс, 100 = 1985-2019

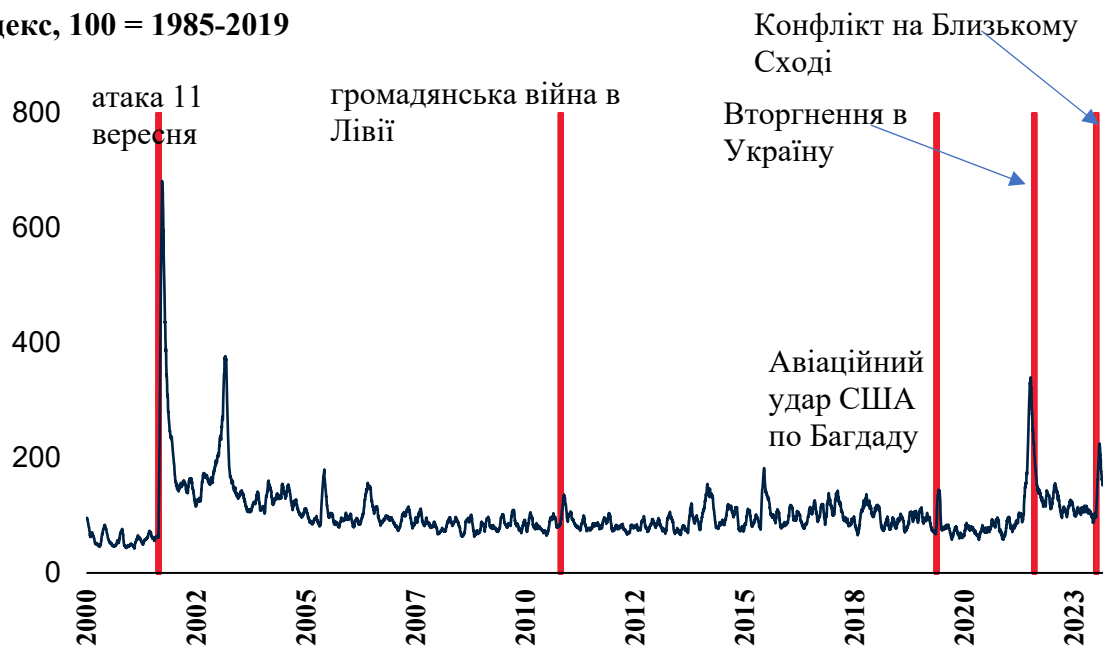


Рисунок 1. Індекс геополітичного ризику

Джерело: World Bank, 2024.

Основними ризиками світогосподарського розвитку за експертними оцінками Світового банку (World Bank, 2024) залишаються ескалація конфліктів (особливо на Близькому Сході), інфляційний тиск, незворотні кліматичні зміни. Одночасно, варто відмітити, що на розвитку сучасного глобального середовища після 2022 року посилюється

вплив окремих процесів та трендів, які раніше не мали достатньо вирішального впливу на формування глобальної безпеки: посилення рівня нестабільності та ризиків, соціальна поляризація, ризик глобальної рецесії, індивідуальне розширення прав і можливостей, зміна цінностей, технологічна конвергенція, посилення попиту на фізичне та емоційне благополуччя, посилення зеленого екстремізму та екологічної злочинності (Prosecur, 2024).

У наслідок послаблення інститутів влади суттєво посилюються геополітичні ризики, які ще більше впливають на посилення нестабільності та підвищення невизначеності на тлі посилення недовіри до владних інститутів. За таких умов злочинні організації значно посилити свої активності, що відображає зростання рівня насилля та екстремізму в світі. У 2023 року Упсальською програмою даних про конфлікти (Uppsala Conflict Data Program, UCDP) зареєстровано 59 різних конфліктів, у яких держава була залучена з однієї або обох сторін (рис.2). Для порівняння, у період з 2000 по 2013 рік щорічно реєструвалося від 31 до 39 таких конфліктів, з 2015 року щорічна кількість конфліктів зросла до 52-56. Слід підкреслити тенденцію зростання міждержавних конфліктів, серед яких російська агресія проти України стала наймасштабнішою міждержавною війною останніх десятиліть. Кількість недержавних конфліктів, які у 2022 році зросли до 84, а у 2023 попередньо оцінюється у 75. За методологією UCDP конфлікти, які спричинили щонайменше 1000 смертей, пов'язаних із боями, протягом одного календарного року, вважаються війнами. Відповідно, кількість воєн у світі зросла з п'яти у 2021 році до восьми у 2022 році.

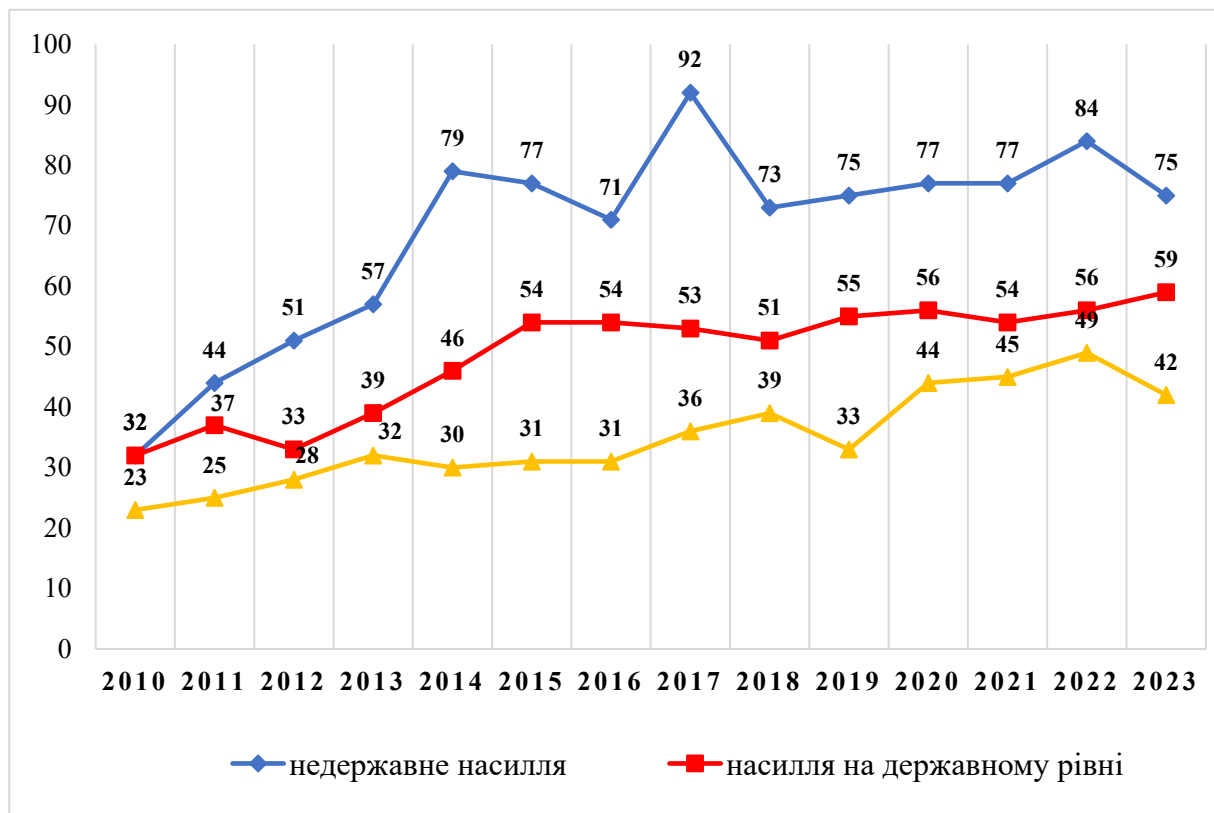


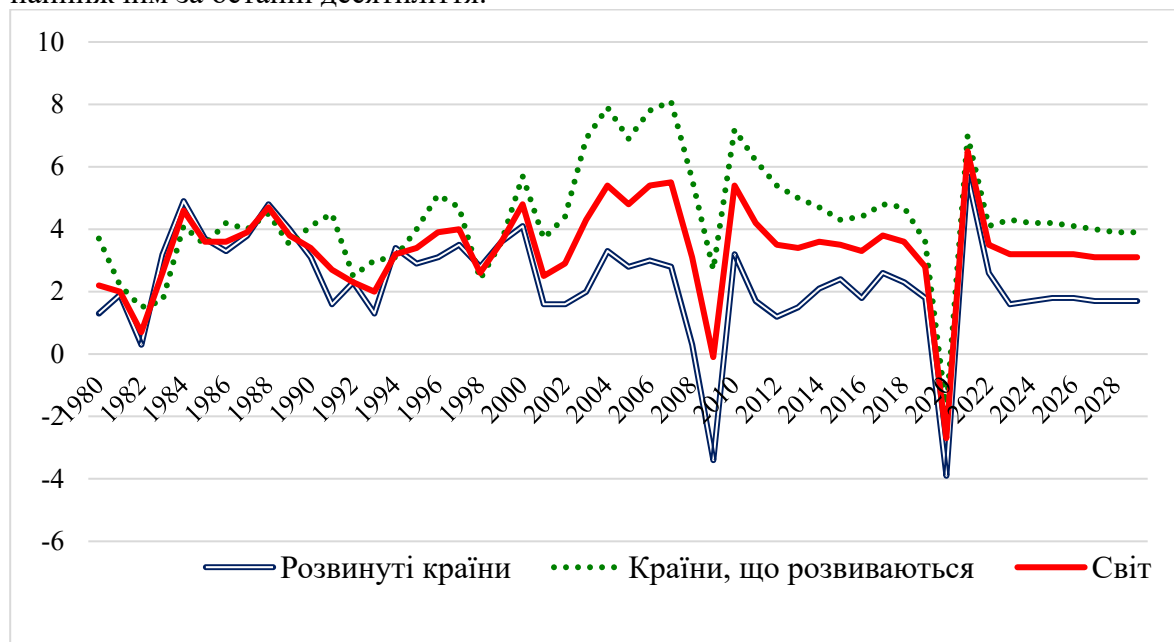
Рисунок 2. Динаміка насилля у світі (кількість конфліктів)

Побудовано за даними: Shawn, Petterson and Öberg, 2023

Нестабільність і слабкість держави посилює соціальні заворушення та антиурядові протести, викликаючи конституційні кризи та перевороти. Все це унеможливорює скорочення соціальної поляризації, що стала віддзеркаленням поглиблення нерівності у світі. Соціальна поляризація, «криза вартості життя» перетворились на потужний глобальний ризик, дія якого особливо стане відчутною у короткостроковому періоді (World Economic Forum, 2023). Нажаль, вплив пандемії коронавірусу ще більше посилив нерівність між бідними та багатими країнами, забезпечуючи ще глибшу соціальну поляризацію. Нерівність стає головним ризиком для глобального розвитку (World Economic Forum, 2022), через яку ще більше активізуються процеси міжнародної міграції, що супроводжуватимуться посиленням нестабільності та зростанням конфліктів (World Economic Forum, 2022).

Соціальні заворушення просторово і часово пов'язані між собою, негативно впливають на економічні показники. У середньому збільшення індексу соціальних заворушень на одне стандартне відхилення, розраховане Barrett et al. (Barrett, Appendino, Nguyen and Miranda, 2020), призводить до скорочення ВВП більш ніж на 0,2 % після шести місяців після шоку, викликаного цими заворушеннями (порівняно з аналогічними країнами, які не зазнають заворушень). Це викликано впливом, який зазнають попит і пропозиція під впливом соціальних потрясінь: відбувається скорочення виробництва товарів та послуг (галузевий вимір) та скорочення споживання (вимір попиту). В тих країнах, де спостерігається значне зростання індексу соціальних заворушень, скорочення ВВП виявляється ще більшим – до 1 % ВВП.

Глобальна рецесія у наслідок падіння світового ВВП та поєднання хронічної інфляції, залишається потужним фактором впливу на розвиток глобального середовища. Особливо це може стати відчутним у європейському регіоні через війну та суттєвий вплив енергетичного фактору, порушення глобальних ланцюгів поставок тощо. Прогнозні оцінки МВФ щодо розвитку світової економіки (International Monetary Fund, 2024) доводять, що темпи зростання у короткостроковій перспективі залишаться на рівні 3,2 % (таблиця 1), а прогноз глобального зростання на рівні 3,1 % у 2029 році є найнижчим за останні десятиліття.



**Рисунок 3.** Динаміка ВВП, щорічні темпи зростання/падіння, %  
Побудовано за даним: International Monetary Fund, 2024

На уповільнення темпів економічного зростання, перш за все, вплинули жорстка монетарна політика, зниження активності в інвестиційному секторі, що має критично важливе значення для відновлення та зростання економік, у торговельній сфері (World Bank, 2024). Для різних груп країн відновлення прогнозується по-різному (World Bank, 2024). Якщо для країн із розвинутою економікою швидкість відновлення може вийти на плато (МФВ прогнозує незначне погравлення для розвинутих економік – зростання до 1,7 %) (International Monetary Fund, 2024), то для країн, що розвиваються, очікуваним є уповільнення темпів зростання, відповідно, майбутнє відновлення пов'язано зі значними ризиками. Прогнозовані темпи зростання ВВП у світі, на жаль, доводять, що наближення до більш високих стандартів життя для країн із середнім і низьким рівнем доходу уповільнилось, від так, глобальна нерівність набуває постійного характеру (International Monetary Fund, 2024). Цифровізація не тільки загострила проблему нерівності, мова йде про виключення певних країн, соціальних груп, окремих людей з переваг цифрових технологій та поглиблення цифрового розриву (Trofymenko, Bulatova, Trofymenko and Vyshniakov, 2023). Від так, мова йде не тільки про нерівність доходів, а про нерівність можливостей різних соціальних груп (Reznikova, Bulatova, Ptashchenko and Ivashchenko, 2023).

Розвиток технологій призвів не тільки до збільшення можливостей, а й ризиків, пов'язаних із посиленням технологічного суперництва між країнами, боротьбою за досягнення технологічного суверенітету, стрімкий розвиток кримінального потенціалу штучного інтелекту (Prosegur, 2024). Аналіз розподілу країн за технологічним розвитком та порівняння їх позицій за рівнем військових витрат виявив, що шість з них є найбільш технологічно розвинутими. До топ-10 найбільш технологічно розвинутих країн у 2024 році увійшли Японія, Південна Корея, США, Німеччина, Китай, Сінгапур, Швеція, Швейцарія, Велика Британія та Фінляндія (Shamsuddoza, 2024). Основними критеріями технологічного розвитку визначено: інвестиції в дослідження та розробки, кількість поданих патентів, кількість технологічних стартапів, наявність високошвидкісного інтернету, цифрова конкурентоспроможність та загальна технологічна інфраструктура, а також впровадження штучного інтелекту.

Найбільші інноваційно-технологічні компанії розташовані в США (Apple, Google, Microsoft). США сьогодні мають лідерські позиції щодо освоєння космосу, у розвитку біотехнологій, нанотехнологій, аерокосмічних технологій). Стрімкий прогрес за активною підтримкою та відповідною державною політикою дозволив демонструє Китай, який став одним з провідних лідерів світової технологічної індустрії із передовими виробничими можливостями. США та Китай займають лідерські позиції за рівнем технологічного розвитку, про що свідчать їх рейтинг у глобальному індексі штучного інтелекту (табл.1). Серед провідних китайських технологічних компаній особливо слід зазначити (Huawei, Lenovo, Tencent). Китай впевнено лідирує у розвитку промислової робототехніки. За даними AI Index Report 2024 (Maslej, Fattorini, Perrault, et al, 2024) останні десять років постійно збільшується розрив у сфері інсталяції промислових роботів між Китаєм та Японією (основним конкурентом), як наслідок, якщо у 2013 році китайські установки становили 20,8% від загального світового обсягу, то на початок 2023 року їх частка зросла до 52,4%. Кількість інсталюваних КНР промислових роботів за результатами 2022 року становила 290 тисяч (в інших країнах світу – 263 тис.). За кількістю моделей машинного навчання США помітно випереджають всі інші країни світу: у 2023 році американські установи продукували 61 модель штучного інтелекту (для порівняння, країни ЄС – 21, Китай – 15). У США протягом 2023 року було створено 897 нових компаній, що працюють зі штучним інтелектом (у Китаї – 122, Великобританії – 104, Німеччині – 76). У 2023 році інвестиції в штучний інтелект у США становили 67,2 млрд дол, що майже у 8,7 рази перебільшує обсяги інвестування в Китаї. Незважаючи на це, фактично, саме жорстка конкуренція між США та Китаєм визначають сучасний ландшафт розвитку цифровізації та розповсюдження

технологій штучного інтелекту в світі, в якому домінують американські компанії у сфері генеративного штучного інтелекту (Google, Microsoft і, що найважливіше, OpenAI).

Таблиця 1

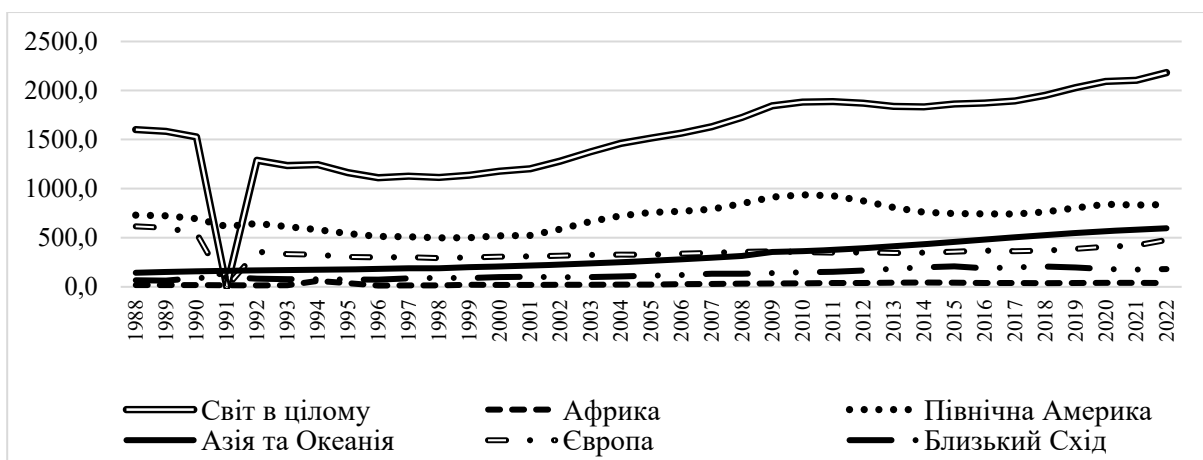
**Країни-лідери за рівнем військових витрат та  
 технологічного розвитку**

	Військові витрати, млн.долл. США (поточні ціни, 2022)	Світовий рейтинг цифрової конкуренто спроможності (2023)	Глобальний індекс штучного інтелекту (2023)
1. США	876943,2	1	1
2. КНР	291958,4	19	2
3. РФ	86373,1	Н.д.	30
4. Індія	81363,2	49	14
5. Саудівська Аравія	75013,3	30	31
6. Великобританія	68462,6	20	4
7. Німеччина	55759,7	23	8
8. Франція	53638,7	27	13
9. Південна Корея	46365,4	6	6
10. Японія	45992,1	32	12

Примітка: складено на основі даних (SIPRI, n.d; IMD – International Institute for Management Development, n.d.)

Високотехнологічний розвиток Великобританії, перш за все, забезпечують аерокосмічна, фармацевтична промисловість (Rolls-Royce, BAE Systems). Серед розвинутих високотехнологічних країн Німеччина займає лідерські позиції в автомобілебудуванні (BMW, Mercedes-Benz, Volkswagen), у розвитку технологій відновлюваної енергетики, у тому числі вітрової та сонячної енергетики. Лідером серед країн світу у галузі робототехніки та автоматизації є Японія, де розвиток інноваційних технологій досягнув найвищого рівня, які контролюють найбільш технологічно розвинуті компанії (Sony, Panasonic, Toyota, SoftBank Robotics, Honda). Високий рівень технологічного розвитку Південної Кореї, перш за все, пов'язаний із розвинутою електронною промисловістю (Samsung, LG)

За даними Стокгольмського міжнародного інституту дослідження проблем миру (SIPRI, n.d.) світові військові витрати становили у 2022 році становили 2239,9 млрд дол., що на 3,7% більше, порівняно із попереднім роком. Як було досліджено у роботі (Сарбаш, 2023) глобальне зростання військових витрат посилюється їх збільшенням на регіональному рівні. Більшість регіонів світу (окрім Африки) демонструють збільшення витрат на модернізацію та інші військові потреби (рис. 4).



Побудовано за даними (SIPRI, n.d.)

Рисунок 4. Військові витрати: регіони світу, млн дол США

Технологічний розвиток у поєднанні зі збільшенням воєнних витрат, які здійснюють країни, посилює ризик нової гонки озброєнь, що досягне планетарних масштабів.

#### **Висновки.**

Зміна геополітичних та гео економічних умов формують складний безпековий ландшафт сучасного світового господарства. Уповільнення темпів економічного зростання, регіональні асиметрії, соціальна поляризація, технологічний та цифровий розрив на тлі послаблення інститутів влади тільки посилює нестабільність та підвищує невизначеність глобального середовища. Соціальна та економічна нерівність посилює подальшу стратифікацію та напругу у суспільстві та створює підґрунтя для розгортання конфліктів у майбутньому.

Відмінності економічного потенціалу країн визначають можливості нарощування військового потенціалу, однак високий рівень військових витрат не гарантує високого рівня стабільності та соціально-економічного розвитку країни. Авторитарні країни не забезпечують ефективну роботу державних інституцій, повагу до громадянських прав та свобод, що, у свою чергу, посилює інституційну та соціальну нестабільність.

Поглиблення міждержавного технологічного суперництва на тлі стрімкого розвитку штучного інтелекту посилює нові ризики розширення гонки озброєнь, що вже розпочалась, враховуючи поточний стан військових витрат, який забезпечують не тільки лідери технологічного розвитку, а й інші країни. Будь яка ескалація конфліктів збільшує ризики та має негативні наслідки для розвитку економічної активності, динаміки товарних ринків. Забезпечення сталого розвитку та довгострокової економічної стабільності особливо залежить від інвестиції в технології, інфраструктуру та людський капітал.

Розширення доступу населення до публічних послуг, покращення взаємодії із державними інституціями впливатимуть на соціальну згуртованість. Відчуження та недовіра до влади у поєднанні із іншими факторами, що формують безпекове середовище, актуалізують потреби підвищення якості та ефективності витрат на безпеку, а також на боротьбу із фінансуванням тероризму.

#### **Бібліографічний список**

- Булатова, О., Панченко, В. та Іващенко, О., 2023. Мегатренди міжнародного економічного розвитку і виклики економічній безпеці: потенціал управління політикою стійкості та протидії ризикам. *Modeling the development of the economic systems* [онлайн], 2, pp. 215–222. Доступно: <<https://mdes.khmnu.edu.ua/index.php/mdes/article/view/210>>
- Сарбаш, С. М. 2022. Глобальна трансформація та сучасні тенденції розвитку безпекового середовища. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Економіка*, 23, с. 78–99. DOI: 10.34079/2226-2822-2022-12-23-78-99.
- Сарбаш, С. М., 2023. Воєнні конфлікти та міжнародна система безпеки. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Економіка*, 26, с. 90–96.
- Ackroyd, P. and Marsden, S., 2006. Enhancing security culture—simple ,effective approaches to making improvement. *Greenstreet Berman*, 151, pp.479–501. Available at: <<https://www.icheme.org/media/9820/xix-paper-32.pdf>>
- Barrett, Ph., Appendino, M., Nguyen, K. and Miranda, J. de Leon, 2020. Measuring Social Unrest Using Media Reports. Working Papers. *International Monetary Fund* [online] Available at: <<https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2020/07/17/Measuring-Social-Unrest-Using-Media-Reports-49573>>

- Eagar, R., Boulton, C. and Demyttenaere, C. 2014. The Trends in Megatrends. The most important megatrends and how to monitor them. Available at: <[https://www.adlittle.com/sites/default/files/prism/The\\_Trends\\_in\\_Megatrends\\_9.pdf](https://www.adlittle.com/sites/default/files/prism/The_Trends_in_Megatrends_9.pdf)>
- IMD – International Institute for Management Development, n.d. *World Digital Competitiveness Ranking* [online] Available at: <<https://www.imd.org/centers/wcc/world-competitiveness-center/rankings/world-digital-competitiveness-ranking/>>
- International Monetary Fund, 2024. *World Economic Outlook— Steady but Slow: Resilience amid Divergence*. Washington, DC. April [online] Available at: <<https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2024/04/16/world-economic-outlook-april-2024>>
- Maslej, N., Fattorini, L., Perrault, R., et al, 2024. *AI Index Report 2024*. AI Index Steering Committee, Institute for Human-Centered AI, Stanford University, Stanford, CA, April 2024 [online] Available at: <<https://aiindex.stanford.edu/report/>>
- Prosecur, 2024. *Seven trends that will shape global security in 2023*. [online] Available at: <<https://www.prosecur.com/en/innovation/security/seven-trends-that-will-shape-global-security>>
- Reznikova, N., Bulatova, O., Ptashchenko, O. and Ivashchenko, O., 2023. "Z-Owning" And "Z-Consumption" in the conditions of movement from shareholder to stakeholder capitalism: values as the basis of self-identification, *Інвестиції: практика та досвід*, 5, с. 28–36 DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.5.28>
- Shamsuddoza, S, 2024. The 10 Most Technologically Advanced Countries In The World [2024] *Foreign Affairs Insights & Review* [online] Available at: <[https://fairbd.net/the-10-most-technologically-advanced-countries-in-the-world/#Summary\\_of\\_The\\_10\\_Most\\_Technologically\\_Advanced\\_Countries\\_in\\_The\\_world\\_2024](https://fairbd.net/the-10-most-technologically-advanced-countries-in-the-world/#Summary_of_The_10_Most_Technologically_Advanced_Countries_in_The_world_2024)>
- Shawn, D., Pettersson, Th. and Öberg, M., 2023. Organized violence 1989-2022 and the return of conflicts between states?. *Journal of Peace Research*, 60(4).
- SIPRI, n.d. *SIPRI databases* [online] Available at: <<https://www.sipri.org/databases>>
- Trofymenko, M., Bulatova, O., Trofymenko, A. and Vyshniakov, O., 2023. Digital Development and Technological Innovations: Inequality and Asymmetry. *Marketing and Management of Innovations*, 14(3), pp. 215–229. DOI: <https://doi.org/10.21272/mmi.2023.3-19>
- World Bank, 2024. *Global Economic Prospects, January 2024*. Washington, DC: World Bank. DOI: 10.1596/978-1-4648-2017-5
- World Economic Forum, 2022. *The Global Risks Report 2022 (17<sup>th</sup> Edition)*. [online] Available at: <[https://reliefweb.int/attachments/49f1b689-c270-37f3-93c0-a259f63d26da/WEF\\_The\\_Global\\_Risks\\_Report\\_2022.pdf](https://reliefweb.int/attachments/49f1b689-c270-37f3-93c0-a259f63d26da/WEF_The_Global_Risks_Report_2022.pdf)>
- World Economic Forum, 2023. *Global Risks Report 2023*. [online] Available at: <<https://www.weforum.org/reports/global-risks-report-2023/digest>>

### References

- Ackroyd, P. and Marsden, S., 2006. Enhancing security culture—simple ,effective approaches to making improvement. *Greenstreet Berman*, 151, pp.479–501. Available at: <<https://www.icheme.org/media/9820/xix-paper-32.pdf>>
- Barrett, Ph., Appendino, M., Nguyen, K. and Miranda, J. de Leon, 2020. Measuring Social Unrest Using Media Reports. Working Papers. *International Monetary Fund* [online] Available at: <<https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2020/07/17/Measuring-Social-Unrest-Using-Media-Reports-49573>>



- Bulatova, O., Panchenko, V. and Ivashchenko, O., 2023. Mehatrendy mizhnarodnoho ekonomichnoho rozvytku i vyklyky ekonomichnii bezpetsi: potentsial upravlinnia politykoiu stiikosti ta protydie ryzykam [Megatrends of international economic development and challenges of economic security: the potential of managing the policy of sustainability and countering risks]. *Modeling the development of the economic systems* [online], 2, pp. 215–222. Available at: <<https://mdes.khmnu.edu.ua/index.php/mdes/article/view/210>> (in Ukrainian)
- Eagar, R., Boulton, C. and Demyttenaere, C. 2014. The Trends in Megatrends. The most important megatrends and how to monitor them. Available at: <[https://www.adlittle.com/sites/default/files/prism/The\\_Trends\\_in\\_Megatrends\\_9.pdf](https://www.adlittle.com/sites/default/files/prism/The_Trends_in_Megatrends_9.pdf)>
- IMD – International Institute for Management Development, n.d. *World Digital Competitiveness Ranking* [online] Available at: <<https://www.imd.org/centers/wcc/world-competitiveness-center/rankings/world-digital-competitiveness-ranking/>>
- International Monetary Fund, 2024. World Economic Outlook— Steady but Slow: Resilience amid Divergence. Washington, DC. April [online] Available at: <<https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2024/04/16/world-economic-outlook-april-2024>>
- Maslej, N., Fattorini, L., Perrault, R., et al, 2024. AI Index Report 2024. AI Index Steering Committee, Institute for Human-Centered AI, Stanford University, Stanford, CA, April 2024 [online] Available at: <<https://aiindex.stanford.edu/report/>>
- Prosegur, 2024. *Seven trends that will shape global security in 2023*. [online] Available at: <<https://www.prosegur.com/en/innovation/security/seven-trends-that-will-shape-global-security>>
- Reznikova, N., Bulatova, O., Ptashchenko, O. and Ivashchenko, O., 2023. "Z-Owning" And "Z-Consumption" in the conditions of movement from shareholder to stakeholder capitalism: values as the basis of self-identification, *Інвестиції: практика та досвід*, 5, c. 28–36 DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.5.28>
- Sarbash, S., 2022. Hlobalna transformatsiia ta suchasni tendentsii rozvytku bezpekovooho seredovyshcha [Global transformation and modern trends of security environment development]. *Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu. Seriiia : Ekonomika*, 23, c. 78–99. DOI: 10.34079/2226-2822-2022-12-23-78-99. (in Ukrainian)
- Sarbash, S. M., 2023. Voienni konflikty ta mizhnarodna systema bezpeky [Military conflicts and the international security system]. *Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu. Seriiia : Ekonomika*, 26, c. 90–96. (in Ukrainian)
- Shamsuddoza, S, 2024. The 10 Most Technologically Advanced Countries In The World [2024] *Foreign Affairs Insights & Review* [online] Available at: <[https://fairbd.net/the-10-most-technologically-advanced-countries-in-the-world/#Summary\\_of\\_The\\_10\\_Most\\_Technologically\\_Advanced\\_Countries\\_in\\_The\\_world\\_2024](https://fairbd.net/the-10-most-technologically-advanced-countries-in-the-world/#Summary_of_The_10_Most_Technologically_Advanced_Countries_in_The_world_2024)>
- Shawn, D., Pettersson, Th. and Öberg, M., 2023. Organized violence 1989-2022 and the return of conflicts between states?. *Journal of Peace Research*, 60(4).
- SIPRI, n.d. *SIPRI databases* [online] Available at: <<https://www.sipri.org/databases>>
- Trofymenko, M., Bulatova, O., Trofymenko, A. and Vyshniakov, O., 2023. Digital Development and Technological Innovations: Inequality and Asymmetry. *Marketing and Management of Innovations*, 14(3), pp. 215–229. DOI: <https://doi.org/10.21272/mmi.2023.3-19>
- World Bank, 2024. *Global Economic Prospects, January 2024*. Washington, DC: World Bank. DOI: 10.1596/978-1-4648-2017-5

World Economic Forum, 2022. The Global Risks Report 2022 (17<sup>th</sup> Edition). [online] Available at: <[https://reliefweb.int/attachments/49f1b689-c270-37f3-93c0-a259f63d26da/WEF\\_The\\_Global\\_Risks\\_Report\\_2022.pdf](https://reliefweb.int/attachments/49f1b689-c270-37f3-93c0-a259f63d26da/WEF_The_Global_Risks_Report_2022.pdf)>

World Economic Forum, 2023. Global Risks Report 2023. [online] Available at: <<https://www.weforum.org/reports/global-risks-report-2023/digest>>

Стаття надійшла до редакції 24.05.2024

**Sarbash S.**

### **CONTEMPORARY GLOBAL ENVIRONMENT: CHALLENGES, THREATS, PROSPECTS OF SECURITY DEVELOPMENT**

*The study explores the manifestations of increasing geopolitical tension and geoeconomic risks, which are confirmed by the exacerbation of contradictions and the escalation of conflicts that have become dominant features of the complex security landscape of the modern global economy. It is determined that the slowdown in economic growth rates, regional asymmetries, and social polarization against the backdrop of weakening governmental institutions only exacerbate instability and increase the uncertainty of the global environment. Social and economic inequality deepens further stratification and tension in society, creating grounds for the unfolding of future conflicts. It is noted that after 2022, the influence of new processes and trends that shape the contemporary global security environment has intensified, characterized by an escalation of violence and conflicts, as well as an increase in military expenditures. The global rise in military expenditures is intensified by their increase at the regional level (except in Africa). Technological development combined with increasing military expenditures by countries raises the risk of a new arms race on a planetary scale.*

*The leading positions in the world, both in terms of technological development and military expenditures, are occupied by the USA and China, between which deepening contradictions of not only a geoeconomic but also a geopolitical nature are observed. The deepening of interstate technological rivalry against the backdrop of rapid development of artificial intelligence and any escalation of conflicts increases new risks and has negative consequences for economic activity and commodity market dynamics. Ensuring sustainable development and long-term economic stability particularly depends on investments in technology, infrastructure, and human capital.*

*Social polarization and inequality have become powerful risk factors for global development. The instability and weakness of states intensify social unrest and anti-government protests. Expanding public access to services and improving interaction with state institutions will impact social cohesion. Alienation and distrust towards authorities, combined with other factors shaping the security environment, underscore the need to improve the quality and efficiency of security expenditures and counter-terrorism financing.*

*Keywords: conflicts, global security environment, military expenditures, security, geoeconomic and geopolitical risks, technological development, asymmetry, war.*